

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет інженерії та енергетики
Кафедра агроінженерії та технічного сервісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГОЛЕНІЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

УДК 629.3.083

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПРОЕКТУВАННЯ СТАНЦІЇ ТЕХНІЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ З РОЗРОБКОЮ ПРИСТОСУВАННЯ
ДЛЯ ЗБОРУ ВІДПРАЦЬОВАНОЇ ОЛИВИ**

208 “Агроінженерія”

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Голеніцький О.В.

Керівник роботи

Савченко В.М.

кандидат технічних наук, доцент

Житомир – 2024

АНОТАЦІЯ

Голеніцький Олександр Вікторович. Проектування станції технічного обслуговування з розробкою пристосування для збору відпрацьованої оливи. – *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 208 – Агроінженерія. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

В кваліфікаційній роботі розроблено проєкт станції технічного обслуговування, яка включає спеціалізоване обладнання для збору відпрацьованої оливи. Основну увагу приділено розробці пристосування, що дозволяє зменшити екологічне навантаження та покращити ефективність роботи станції.

В проєкті розглянуто технологічні аспекти роботи станції технічного обслуговування, економічну ефективність впровадження розробленого пристосування, а також забезпечення екологічної безпеки. Проведено розрахунки основних параметрів пристосування, визначено оптимальні режими його роботи та обґрунтовано вибір матеріалів для його виготовлення.

Практична значущість проєкту полягає у підвищенні якості технічного обслуговування автомобілів, зниженні витрат на утилізацію відпрацьованої оливи та зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище. Реалізація запропонованих рішень сприятиме розвитку інфраструктури технічного обслуговування та підвищенню конкурентоспроможності підприємств даної галузі.

Ключові слова: олива, технічне обслуговування, ремонт, станція, обладнання, матеріал.

ANNOTATION

Oleksandr Viktorovych Golenitskyi. Design of a service station with the development of a device for collecting used oil.. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 208 – Agricultural Engineering. – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The qualification work developed a project for a service station that includes specialized equipment for collecting used oil. The main attention is paid to the development of a device that reduces the environmental impact and improves the efficiency of the station.

The project considers the technological aspects of the service station operation, the economic efficiency of the developed device implementation, and environmental safety. The main parameters of the device were calculated, the optimal modes of its operation were determined, and the choice of materials for its manufacture was substantiated.

The practical significance of the project is to improve the quality of vehicle maintenance, reduce the cost of used oil disposal and reduce the negative impact on the environment. The implementation of the proposed solutions will contribute to the development of the maintenance infrastructure and increase the competitiveness of enterprises in this industry.

Keywords: oil, maintenance, repair, station, equipment, material.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗДІЛ.....	9
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗРАХУНОК.....	17
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРИСТРОЮ ДЛЯ ЗБОРУ ВІДПРАЦЬОВАНИХ ОЛИВ.....	23
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки, і згідно з чинним законодавством власник несе повну відповідальність за технічний стан та експлуатацію транспортного засобу, що належить йому. Підтримка автомобілів у технічно справному стані забезпечується шляхом своєчасного проведення ТО (технічне обслуговування) і Р (ремонт), за якість якого відповідальні підприємства системи технічного обслуговування автомобілів, що забезпечують виконання відповідних робіт. Роботи з ТО і ТР (поточного ремонту) легкових автомобілів, тобто обслуговування автомобілів, виконують СТО (станції технічного обслуговування). Від виробництва до списання автомобіль періодично піддається трьом комплексам технічних впливів: під час передпродажної підготовки, в гарантійний і післягарантійний періоди експлуатації. Перераховані технічні впливи можуть виконуватися не тільки на СТО, а й на відповідних ділянках великих автомагазинів (роботи з передпродажної підготовки).

Нині за рахунок великої концентрації транспорту в місті, набули розвитку (крім універсальних) спеціалізовані станції, що виконують окремі види робіт. Вузька предметна спеціалізація дає змогу за рахунок більшої виробничої програми спеціалізувати виробничі операції і придбати обладнання для їх виконання. Спеціалізація потребує менших інвестицій, вузькоспеціалізовані роботи мають меншу собівартість і ціну, що забезпечує їхню конкурентоспроможність і подальший розвиток. Нині в Європі спеціалізовані СТОА охоплюють 50-60% ринку. Спеціалізовані види робіт вигідні, крім самих станцій, і дилерам, і універсальним СТОА.

На практиці утворилися дві групи спеціалізованих підприємств автосервісу: з обслуговування автомобілів (шиномонтаж, мийка, швидка заміна олива) і з ремонту агрегатів автомобілів, відновлення деталей (ремонт автоматичних коробок передач, відновлення деталей, тюнінг).

Під час ТО і Р автотранспорту проводять заміну окремих деталей, вузлів і експлуатаційних рідин, що відслужили свій термін. При цьому як відходи утворюються брухт чорних металів, фільтри, відпрацьовані накладки гальмівних колодок, шини, олива тощо. Залежно від виконуваних видів робіт відходи будуть різні. Так, наприклад, під час заміни відпрацьованих олив утворюються такі види відходів: відпрацьоване моторне олива, відпрацьоване трансмісійне олива, під час заміни олива в гідравлічних системах утворюється відпрацьоване гідравлічне олива, а також масляні фільтри. Для ліквідації проливів олива можуть використовуватися деревна тирса або пісок, внаслідок чого як відходи утворюється деревна тирса, забруднена нафтопродуктами, або ґрунт, що містить нафтопродукти. У процесі технічного обслуговування автотранспорту для протирання замаслених поверхонь використовується ганчір'я. Промаслене ганчір'я, що утворюється при цьому, направляється у відходи.

Отримані таким чином відходи необхідно збирати і повторно використовувати, якщо це доцільно, або утилізувати. Повторне використання і рециклінг багатьох матеріалів економічно ефективні, вирішують не тільки глобальні питання економії сировини, невідновлюваних ресурсів та енергії, а й багато інших проблем.

З огляду на актуальність спеціалізованих СТО та необхідність збору з подальшою утилізацією відходів транспорту, метою даної роботи є вдосконалення технічного обслуговування та ремонту автомобілів на станції технічного обслуговування з розробкою пристрою для збору та утилізації відпрацьованих олив.

Метою дипломного проєкту є удосконалення організації технічного сервісу комбайнів шляхом модернізації стенда для розбирання і збирання коробок передач (КПП), що забезпечить підвищення ефективності та якості ремонту, зменшення часу на технічне обслуговування та зниження експлуатаційних витрат.

Тому, виходячи з поставленої мети, було сформульовано такі завдання досліджень:

- провести аналіз існуючих методів збору та утилізації відпрацьованої оливи на станціях технічного обслуговування;
- розробити концепцію та технологічний процес роботи станції технічного обслуговування, яка включає ефективну систему збору відпрацьованої оливи;
- спроектувати пристосування для збору відпрацьованої оливи, враховуючи технічні, економічні та екологічні аспекти;
- виконати розрахунки основних параметрів пристосування, визначити оптимальні режими його роботи та обґрунтувати вибір матеріалів для виготовлення;
- розробити рекомендації щодо впровадження розробленого пристосування на станціях технічного обслуговування.

Об'єкт дослідження є процеси технічного обслуговування транспортних засобів на станціях технічного обслуговування, зокрема процеси збору та утилізації відпрацьованої оливи.

Предмет дослідження є технологічні, економічні та екологічні аспекти розробки та впровадження пристосування для збору відпрацьованої оливи на станціях технічного обслуговування.

Перелік публікацій за темою роботи:

1. Савченко В. М., Лис В. І., Лісовський К. Р., Рабченко А. О., Весельський В. І., **Голеницький О. В.** Зарубіжний досвід технічного сервісу машин і обладнання. Сучасна концепція освітлення в птахівництві. Збірник тез Х-ї всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективи і тенденції розвитку конструкцій та технічного сервісу сільськогосподарських машин і знарядь». м. Житомир, 20 квітня 2024 року. Житомир : ЖАТФК. С. 34-35.

2. Міненко С. В., Груницький М. Р., **Голеницький О. В.** Очищення стоків від миття вантажних автомобілів в процесі технічного обслуговування.

Збірник тез доповідей XI Міжнародної науково-технічної конференції «Крамаровські читання» з нагоди 117-ї річниці від дня народження доктора технічних наук, професора, віцепрезидента УАСГН Крамарова Володимира Савовича (1906-1987) 22-23 лют. 2024 р., м. Київ / МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2024. С. 73-76.

Практичне значення одержаних результатів. Практичний інтерес для аграрних підприємств України представляє розроблене пристосування для збору відпрацьованої оливи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 18 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 41 сторінку комп'ютерного тексту, містить 3 рисунки та 4 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗДІЛ

1.1. Визначення числа заїздів автомобілів на станцію технічного обслуговування автомобілів

Для реалізації розрахунків за математичною моделлю, що визначає кількість заїздів автомобілів на СТО, на першому етапі необхідно обчислити її складові, які приймають постійними: $\rho, \lambda, U, L, P_0, P$.

Середня щільність розміщення автомобілів у населеному пункті:

$$\rho = N / S, \quad (1.1)$$

де S – площа населеного пункту.

За наявності в найближчій перспективі (2014 р.) у м. Зарічний $N = 127,80$ тис. автомобілів і площі його забудови $S = 105 \text{ км}^2$, середня густина їх розміщення за формулою (1.1) становитиме

$$\rho = \frac{107,80}{105} = 1,03 \text{ тис. од./км}^2$$

Середня щільність автомобілів, власники яких користуються послугами СТО:

$$\rho' = \frac{\sigma \cdot \alpha \cdot N}{S} \quad (1.2)$$

де σ - частка автомобілів, на наданні послуг яким спеціалізується СТО, від їхнього загального числа N ;

α - частка автомобілів (автовласників), які користуються послугами СТО.

За прийнятої частки автомобілів, на наданні послуг яким спеціалізується СТО, що дорівнює 0,8, і частки автомобілів (автовласників), що користуються послугами СТО, від їхнього загального числа, що дорівнює 0,9, становитиме:

$$\rho' = \frac{0,8 \cdot 0,9 \cdot 107,80}{105} = 0,74 \text{ тис. од./км}^2$$

Інтенсивність потоку подій:

$$\lambda' = \rho' = \frac{\sigma \cdot \alpha \cdot N}{S} \quad (1.3)$$

Таким чином, маємо:

$$\lambda' = \rho' = 0,74 \text{ тис. од./км}^2$$

Інтенсивність потоку подій (заїздів) визначиться з виразу:

$$\lambda = \lambda' \cdot P_0 \cdot P = \frac{\sigma \cdot \alpha \cdot N \cdot P_0 \cdot P}{S}, \quad (1.4)$$

де P_0 – ймовірність заїзду автомобіля на СТОА через закінчення ресурсу пробігу до чергової заміни масла;

P – ймовірність того, що автомобіль заїде саме на цю СТО. Ймовірність заїзду на СТОА P_0 за своїм фізичним змістом є ймовірністю відмови за пробіг L , яка визначається з виразу [2, 3].

$$P_0 = g(L) = 1 - e^{-\int_0^L U(L) dl} \quad (1.5)$$

де $g(L)$ - ймовірність відмови;

$U(L)$ – інтенсивність відмов (появи потреби в заміні масла);

L – середньорічний пробіг автомобіля. За умови $U(L) = \text{const}$, вираз (1.5) має вигляд:

$$P_0 = 1 - e^{-U \cdot L}, \quad (1.6)$$

Ймовірність того, що за пробіг L на спеціалізовану СТО заїде точно k автомобілів, визначиться за законом Пуассона

$$P_k(L) = \frac{(\lambda \cdot S)^k}{k!} \cdot e^{-\lambda \cdot S} = \frac{[\sigma \cdot \alpha \cdot N \cdot (1 - e^{-U \cdot L}) \cdot P]^k}{k!} \cdot e^{-\sigma \cdot \alpha \cdot N \cdot (1 - e^{-U \cdot L}) \cdot P}, \quad (1.7)$$

За відсутності станцій-конкурентів усі автомобілі, які отримують послуги СТО із заміни оливи, заїдуть на цю станцію, і значення ймовірності $P = 1$.

Якщо в цьому населеному пункті є станції-конкуренти, ймовірність P визначиться з виразу

$$P = 1 - \frac{S_0}{S}, \quad (1.8)$$

де S_0 – частина загальної площі населеного пункту S , що обслуговується станціями – конкурентами. Значення S_0 визначають за результатами обстеження діючих станцій-конкурентів із використанням виразу:

$$S_0 = \frac{\alpha}{\lambda}, \quad (1.9)$$

де α – кількість автомобілів, що обслуговуються на станціях-конкурентах.

Станція технічного обслуговування функціонує стійко за умови, що кількість заїздів на неї автомобілів відповідає її технічним можливостям, тобто потенційній пропускній здатності. Імовірність того, що на станцію протягом року заїде не менше ніж K автомобілів, визначається з виразу [2].

$$R_K = 1 - \sum_{k=0}^{K-1} \frac{(\lambda \cdot S)^k}{k!} \cdot e^{-\lambda S} \leq 1 - [P_H], \quad (1.10)$$

де $[P_H]$ – заданий рівень довірчої ймовірності розрахунку, $[P_H] = 0,95$ [23].

У розгорнутому вигляді вираз (2.10) можна представити таким чином

$$P_K = 1 - \sum_{l=0}^{K-1} \frac{[\sigma \alpha N (1 - e^{-UL}) P]^k}{k!} \cdot e^{-\sigma \alpha N (1 - e^{-UL})^P} \leq 1 - [P_H], \quad (1.11)$$

Вираз (1.11) являє собою математичну модель, що дає змогу визначити гарантоване, з імовірністю $[P_H] = 0,95$, річне число заїздів автомобілів на спеціалізовану станцію технічного обслуговування.

Для визначення ймовірності P_0 необхідно визначити інтенсивність відмов (появи потреби в заміні оливи) U і величину середньорічного пробігу автомобілів, що обслуговуються, L .

Для цього було проведено дослідження структури потоку автомобілів, що заїжджають для заміни оливи на спеціалізовану станцію. Дослідження показали, що в структурі заїздів переважають автомобілі іноземного виробництва. На їхню частку припадає близько 65% заїздів. Приблизно 21% заїздів припадає на вітчизняні автомобілі і 15% на частку вантажних автомобілів вантажопідйомністю до 2 т.

Виходячи зі структури заїздів і періодичності заміни оливи, середню величину інтенсивності відмов автомобілів, що заїжджають, можна визначити за формулою

$$U = \sum_{i=1}^m U_i \cdot \sigma_i, \quad (1.12)$$

де m – кількість видів автомобілів у структурі заїздів, $m=3$;

U_i – інтенсивність відмов (потреби в заміні оливи) в автомобілів i -тої моделі;

σ_i - частка автомобілів i -тої моделі в структурі заїздів, за результатами спостережень приймаємо для автомобілів іноземного виробництва $\sigma_1 = 0,65$, автомобілів вітчизняного виробництва $\sigma_2 = 0,21$ і вантажних автомобілів вантажопідйомністю до 2 т $\sigma_3 = 0,15$.

Значення U_i можна визначити з виразу [3]

$$U_i = \frac{1}{L_i}, \quad (1.13)$$

де L_i – періодичність заміни оливи в автомобілів i -тої моделі, км.

Прийmemo в розрахунках такі періодичності заміни масла:

- автомобілі іноземного виробництва $L_1 = 20000$ км;
- автомобілі вітчизняного виробництва $L_2 = 15000$ км;
- вантажні автомобілі вантажопідйомністю до 2 т $L_3 = 30000$ км.

У цьому випадку за формулою (1.13) маємо:

- автомобілі іноземного виробництва

$$U_1 = \frac{1}{20000} = 5 \cdot 10^{-5} \text{ км}^{-1}$$

- автомобілі вітчизняного виробництва

$$U_2 = \frac{1}{15000} = 6.67 \cdot 10^{-5} \text{ км}^{-1}$$

- вантажні автомобілі вантажопідйомністю до 1 т

$$U_3 = \frac{1}{30000} = 3.33 \cdot 10^{-5} \text{ км}^{-1}$$

Тоді, середня інтенсивність заміни оливи за формулою (1.12) становитиме:

$$U = 5 \cdot 10^{-5} \cdot 0.65 + 6.67 \cdot 10^{-5} \cdot 0.21 + 3.33 \cdot 10^{-5} \cdot 0.15 = 5.1 \cdot 10^{-5} \text{ км}^{-1}$$

Середню величину річного пробігу автомобілів L можна визначити з виразу

$$L = L_1 \cdot \delta_1 + L_2 \cdot \delta_2 + L_3 \cdot \delta_3, \quad (1.14)$$

L_1 , L_2 , L_3 – середньорічний пробіг автомобілів іноземного виробництва, автомобілів вітчизняного виробництва та вантажних вантажопідйомністю до 2 т, км.

Прийmemo в розрахунках:

- автомобілі іноземного виробництва $L_1 = 25000$ км;
- автомобілі вітчизняного виробництва $L_2 = 16500$ км;
- вантажні автомобілі вантажопідйомністю до 2 т $L_3 = 35000$ км.

Тоді середня величина середньорічного пробігу автомобіля за формулою (2.12)

$$L = 25000 \cdot 0.65 + 16500 \cdot 0.21 + 35000 \cdot 0.15 = 24720.6 \text{ км}$$

У цьому разі ймовірність заїзду автомобіля на СТО через закінчення ресурсу пробігу до чергової заміни оливи P_0 за формулою (1.6) становитиме:

$$P_0 = 1 - e^{-5.51 \cdot 10^{-5} \cdot 24720.6} = 0.72$$

Інтенсивність заїзду на СТО без урахування наявності станцій-конкурентів ($P - 1$) за формулою (1.4) становитиме

$$\lambda = 0.74 \cdot 0.72 = 0.53 \text{ тис. од./км}^2$$

На території м. Зарічний уже діє 22 міські СТО, що надають послуги із заміни оливи в двигунах автомобілів, які охоплюють загалом близько 90% ринку послуг цього виду, тож $S_0 = 94,5$ км² і значення P за формулою (1.8) становитиме

$$P = 1 - \frac{94.5}{105} = 0.1$$

Інтенсивність з урахуванням виразу (3.4) становитиме

$$\lambda = 0,53 \cdot 0,1 = 0,053 \text{ тис. од./км}^2$$

Для спрощення розрахунків введемо нове позначення

$$a = \lambda \cdot S \quad (1.15)$$

$$a = 0.053 \cdot 105 = 5.56 \text{ тис. од}$$

У зручному для розрахунку вигляді його можна представити таким чином

$$P_k = 1 - \sum_{k=1}^{k-1} \frac{5.56^k}{k!} \cdot e^{-5.56} \leq 0.05$$

У результаті розрахунків із використанням програми "Mathcad" отримаємо число заїздів па СТО $k = 9589$ од.

1.2. Визначення річної трудомісткості робіт

Річну трудомісткість робіт визначимо за формулою [1].

$$T_{год} = k \cdot f_{p'}, \quad (1.16)$$

де k – число заїздів, $k = 9589$ од;

f_p – разова трудомісткість робіт одного заїзду, $f_p = 0,4$ люд.-год.

$$T_{гоа} = 0,4 \cdot 9589 = 3835,6 \text{ люд.-год.}$$

Число робочих постів для проведення робіт із заміни олив міської СТО визначимо за формулою [1].

$$X = \frac{T_{год} \cdot \varphi}{\Phi_n \cdot R_{cp}}, \quad (2.17)$$

де φ – коефіцієнт нерівномірності надходження заявок, $\varphi = 1,5$ [1];

R_{cp} – середня чисельність робітників на одному посту, прийmemo $R_{cp} = 1$;

Φ_n – річний фонд часу поста,

$$\Phi_n = D_p \cdot T_{зм} \cdot c \cdot \eta, \quad (2.18)$$

D_p – число днів роботи в році, $D_p = 365$ дн. [1];

$T_{зм}$ – тривалість зміни, $T_{зм} = 7$ год. [1];

c – число змін, $c = 1,5$ [1];

η – коефіцієнт використання робочого часу, $\eta = 0,9$ [1].

$$\Phi_n = 365 \cdot 7 \cdot 1,5 \cdot 0,9 = 3449,3 \text{ год}$$

$$X = \frac{3835,6 \cdot 1,5}{3449,3 \cdot 1} = 1,7 \text{ од.}$$

Число робочих постів, округлюючи, приймаємо рівним 2 од.

1.3 Визначення потреби в працівниках станції

Технологічно необхідну чисельність робітників визначимо за формулою:

$$R_t = \frac{T_{\text{год}}}{\Phi_{\text{р.м.}}}, \quad (1.19)$$

де $\Phi_{\text{р.м}}$ – річний фонд часу робочого місця, $\Phi_{\text{р.м.}} = 2070$ год.

$$R_T = \frac{3538,6}{2070} = 1,85 \text{ чол.}$$

Округляючи, технологічно необхідне число робітників приймаємо рівним 2 чол. Штатну чисельність робітників визначимо за формулою

$$R_{\text{шт}} = \frac{T_{\text{год}}}{\Phi_{\text{шт}}}, \quad (1.20)$$

де $\Phi_{\text{шт}}$ – річний фонд часу штатного робітника, $\Phi_{\text{шт}} = 1840$ год.

$$R_{\text{шт}} = \frac{3835,6}{1840} = 2,08 \text{ чел}$$

Округляючи, штатну кількість робітників приймаємо рівною 3 чол.

Відношення технологічно необхідної чисельності робітників до їхньої штатної чисельності являє собою коефіцієнт штатності [1].

$$K_{\text{шт}} = \frac{R_t}{R_{\text{шт}}}, \quad (2.21)$$

$$K_{\text{шт}} = \frac{2}{3} = 0,67.$$

Чисельність персоналу інженерно-технічних працівників і службовців підприємства, молодшого обслуговуючого персоналу, пожежно-сторожової

охорони приймають за нормативами, залежно від розміру СТОА [5]. Дані щодо чисельності ІТП і службовців наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Чисельність інженерно-технічних працівників СТО

Найменування функції управління, персоналу	Чисельність персоналу, осіб.
1	2
Загальне керівництвом	1
Бухгалтерський облік і фінансова діяльність	1
Виробничо-технічна служба	1
Молодший обслуговуючий персонал	1
Пожежно-сторожева охорона	1
Разом	5

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗРАХУНОК

2.1 Визначення потреби в технологічному обладнанні

До технологічного обладнання належать стаціонарні та переносні верстати, стенди, прилади, пристосування, виробничий інвентар (верстаки, шафи, столи), необхідні для виконання робіт з обслуговування автомобілів. Під час підбору обладнання користуються "Табелем технологічного обладнання та спеціалізованого інструменту" [3], каталогами, довідниками тощо. Наведена в [3] номенклатура обладнання та його кількість уточнюються і коригуються з урахуванням прийнятих методів організації робіт, кількості постів, режиму роботи тощо.

2.2 Розрахунок площ станції

Площа зони обслуговування залежить від виду і розміщення обладнання, нормованих відстаней між автомобілями та елементами будівлі або обладнання, а також ширини проїзду в зонах.

Орієнтовний розрахунок площ зон обслуговування виконується за формулою:

$$F_3 = f_0 \cdot X \cdot K_0, \quad (2.1)$$

де f_0 - площа, яку займає автомобіль і технологічне обладнання в плані на посту зони, $f_a=20 \text{ м}^2$ [5];

K_0 - коефіцієнт щільності розміщення обладнання [1], $K_0 = 4$.

$$F_3 = 20 \cdot 2 \cdot 4 = 160 \text{ м}^2.$$

Площу зони уточнюють під час розроблення планувального рішення графічним методом з урахуванням сітки колон і нормованих відстаней між автомобілями під час маневрування в зоні. Нормовані відстані між

автомобілями, а також між ними та елементами будівлі в зоні встановлені будівельними нормами і правилами.

Площі складських приміщень міської СТО визначають за питомою площею складу на 1000 обслуговуваних автомобілів за формулою

$$F_c = f_{num}^c \cdot \frac{k}{1000}, \quad (2.2)$$

f_{num}^c – питома площа складу на 1000 обслуговуваних автомобілів, $F_{пит} = 6 \text{ м}^2$.

$$F_c = 6 \cdot \frac{9589}{1000} = 57.53 \text{ м}^2$$

Площі для місць очікування автомобілів визначимо за формулою:

$$F_o = f_a \cdot X \cdot n, \quad (2.3)$$

f_a – площа автомобіля в плані, $f_a = 18 \text{ м}^2$ [5];

n – кількість місць очікування на один пост, $n = 1$ од.

$$F_o = 18 \cdot 2 \cdot 2 = 72 \text{ м}^2$$

Площі конторських приміщень визначимо за формулою:

$$F_p = f_{num}^a \cdot n_p, \quad (2.4)$$

де f_{num}^a – питома площа для конторських приміщень, $f_{уд}^a = 8 \text{ м}^2$

n_a – кількість адміністративних робітників, $n_a = 1$ особа.

$$F_p = 8 \cdot 1 = 8 \text{ м}^2$$

Площі побутових приміщень визначимо за формулою: [1]

$$F_{\bar{o}} = f_{уд}^{\bar{o}} \cdot n, \quad (2.5)$$

де $f_{уд}^{\bar{o}}$ – питома площа для конторських приміщень, $f_{уд}^{\bar{o}} = 3 \text{ м}^2$ [1];

n – загальне число тих, хто одночасно працює на станції, $n = 4$ особи.

$$F_{\bar{o}} = 3 \cdot 4 = 12 \text{ м}^2$$

Площі приміщень для обслуговування клієнтів визначимо за формулою

$$F_k = f_{num}^k \cdot X, \quad (2.6)$$

де f_{num}^k – питома площа приміщення для обслуговування клієнтів, $f_{num}^k = 10 \text{ м}^2$.

$$F_k = 10 \cdot 2 = 20 \text{ м}^2 .$$

Значення отриманих площ станції наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.1 – Значення площ приміщень

Приміщення	Площа, м
1	2
Виробнича зона	160
Місця очікування автомобілів (стоянка)	72
Склад матеріалів	58
Адміністративно-побутові:	8
- конторські приміщення;	12
- побутове приміщення	
Приміщення для обслуговування клієнтів	20
Загальна розрахункова площа будівлі	258
Площа стоянки автомобілів поза будівлею	72
Загальна площа	330

2.3 Визначення потреби в олив'яних матеріалах

Обсяг запасів олив'яних матеріалів розраховують за кожним сортом оливи за питомими нормами витрати на $0,1 \text{ м}^3$ палива [1].

$$Z_{c.m.} = 0,01 \cdot Q_{доб} \cdot g_{m.m.} \cdot D_{c.m.} , \quad (2.7)$$

де k_{cp} – середнє число заїздів на СТОА;

$g_{c.m.}$ – норма витрати олив'яних матеріалів, для:

- моторних олив, $g_{m.m.} = 2,8 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$,
- трансмісійних олив, $g_{m.m.} = 0,3 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$;
- спеціальних масел, $g_{m.m.} = 0,1 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$;

$D_{c.m.}$ – норматив зберігання запасу олив'яних матеріалів, приймемо $D_{c.m.} = 20$ дн;

$Q_{\text{доб}}$ – середня добова витрата палива, м^3 [1].

$$Q_{\text{доб}} = (Q_{\text{доб}1} \cdot \delta_1 + Q_{\text{доб}2} \cdot \delta_2 + Q_{\text{доб}3} \cdot \delta_3) \cdot k_{\text{cp}}, \quad (2.8)$$

$Q_{\text{доб}1}, Q_{\text{доб}2}, Q_{\text{доб}3}$ – добова витрата палива відповідно:

- автомобілів іноземного виробництва, $Q_{\text{сум}1} = 10 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$ [5];
- автомобілів вітчизняного виробництва, $Q_{\text{сум}2} = 5 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$ [5];
- вантажних автомобілів вантажопідйомністю до 2 т, $Q_{\text{сум}3} = 19 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$

$$k_{\text{cp}} = \frac{k_{\text{cp}}}{365}, \quad (2.9)$$

$$k_{\text{cp}} = \frac{9589}{365} = 26,2700$$

$$Q_{\text{доб}} = (10 \cdot 0,65 + 5 \cdot 0,21 + 19 \cdot 0,15) \cdot 26,2712 \cdot 10^{-3} = 0,27 \text{ м}^3;$$

$$Z_{\text{м.м.}} = 0,01 \cdot 0,27 - (2,8 + 0,3 + 0,1) \cdot 20 \cdot 10^{-3} = 0,17 \text{ м}^3.$$

2.4. Визначення потреби в ресурсах

Питомі норми і розрахункові величини витрат води, тепла, стисненого повітря та встановленої потужності струмоприймачів визначають з урахуванням питомих норм споживання і коригувальних.

Встановлену потужність електроспоживачів визначимо за формулою

$$Q_{\text{ел}} = Q_{\text{нум}}^{\text{ел}} \cdot k_{\text{е}}^{\text{ел}} \cdot k_{\text{с}} \cdot X, \quad (2.10)$$

де $Q_{\text{нум}}^{\text{ел}}$ – питома норма споживання електроенергії, $Q_{\text{уд}}^{\text{ел}} = 30,0 \text{ кВт}$ [1];

$k_{\text{е}}^{\text{ел}}$ – коригувальний коефіцієнт встановленої потужності електроспоживачів залежно від потужності підприємства, $k_{\text{е}}^{\text{ел}} = 1,15$ [5];

$k_{\text{с}}$ – коефіцієнт попиту, $k_{\text{с}} = 0,5$.

$$Q_{\text{ел}} = 30 \cdot 1,15 \cdot 0,5 \cdot 2 = 34,5 \text{ кВт.}$$

Витрату тепла визначимо за формулою:

$$Q_{\text{теп}} = Q_{\text{нум}}^{\text{теп}} \cdot k_{\text{е}}^{\text{теп}} \cdot k_{\text{с}}^{\text{теп}} \cdot X, \quad (2.11)$$

$Q_{\text{нум}}^{\text{теп}}$ – питома норма споживання електроенергії, $Q_{\text{уд}} = 208,0 \text{ МДж}$ [1];

κ_e^{men} – коригувальний коефіцієнт витрати тепла залежно від потужності підприємства, $\kappa_e^{men} = 1,2$ [5];

κ_e^m – коригувальний коефіцієнт витрати тепла залежно від температури зовнішнього повітря, $\kappa_e^m = 0,7$ [5];

$$Q_{мен} = 208 - 1,2 - 0,7 - 2 = 349,44 \text{ МДж.}$$

Витрату води визначимо за формулою:

$$Q_{вод} = Q_{нит}^{вод} \cdot \kappa_e^{вод} \cdot X, \quad (2.12)$$

де $Q_{нит}^{вод}$ - питома норма витрати води:

- для споживаної оборотної води $Q_{нит}^{вод} = 3,02 \text{ м}^3 / \text{добу}$;
- для свіжої технічної води $Q_{нит}^{вод} = 1,77 \text{ м}^3 / \text{добу}$;
- для свіжої питної води $Q_{нит}^{вод} = 1,22 \text{ м}^3 / \text{добу}$;

$\kappa_e^{вод}$ - коригувальний коефіцієнт витрати води залежно від потужності підприємства, $\kappa_e^{вод} = 1,05$.

ДОВОБА витрата оборотної води дорівнює:

$$Q_{вод.об.} = 3,02 - 1,05 - 2 = 6,34 \text{ м}^3 / \text{добу.}$$

ДОВОБА витрата технічної води дорівнює:

$$Q_{вод.тех.} = 1,77 - 1,05 - 2 = 3,72 \text{ м}^3 / \text{добу.}$$

ДОВОБА витрата питної води дорівнює:

$$Q_{вод.пит.} = 1,22 - 1,05 - 2 = 2,56 \text{ м}^3 / \text{добу.}$$

Витрату стисненого повітря визначимо за формулою:

$$Q_{св} = Q_{нит}^{св} \cdot \kappa_e^{св} \cdot X, \quad (2.13)$$

$Q_{нит}^{св}$ – питома норма витрати стисненого повітря, $Q_{нит}^{св} = 0,4 \text{ м}^3 / \text{хв}$ [1];

$\kappa_e^{св}$ – коригувальний коефіцієнт витрати стисненого повітря залежно від потужності підприємства, $\kappa_e^{св} = 1,1$.

$$Q_{св} = 0,4 - 1,1 - 2 = 0,88 \text{ м}^3 / \text{хв.}^3$$

Результати розрахунків із визначення потреби в ресурсах наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Питомі та розрахункові норми споживаних ресурсів

Розрахункова одиниця	Ресурси						
	Електроенергія		Теплота, МДж	Вода, м ³ /доб			Стиснене повітря, м ³ /хв
	Встановлена потужність, кВт	Коефіцієнт попиту		оборотна	технічна	питна	
1	2	3	4	5	6	7	8
На один робочий пост	30,0	0,5	208,0	3,02	1,77	1,22	0,4
На СТО	34,5	-	349,44	6,34	3,72	2,56	0,88

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ПРИСТРОЮ ДЛЯ ЗБОРУ ВІДПРАЦЬОВАНИХ ОЛИВ

3.1 Аналіз способів і технічних пристроїв, для збору та зберігання відпрацьованих олив

Відпрацьовані олива належать до відходів III класу (помірно небезпечні) небезпеки. Вони є небезпечними забруднювачами практично всіх компонентів природного середовища поверхневих і підземних вод, ґрунтово-рослинного покриву, атмосферного повітря. Значної шкоди навколишньому середовищу завдається під час неправильного збирання та зберігання відпрацьованого олива і нафтовмісних відходів. У зв'язку із зазначеними факторами відпрацьовані моторні оливи підлягають обов'язковому збору та утилізації [3].

Збирання та зберігання відпрацьованих олив, що регламентується відповідними нормативними документами, має здійснюватися окремо від інших відходів у спеціально призначені герметично закриті резервуари. Резервуари можуть перебувати як у виробничій зоні, так і поза нею. У разі якщо вони встановлюються на прилеглий території, майданчик для первинного накопичення відпрацьованих олив повинен мати тверде покриття і навіс, що унеможливило потрапляння води і сторонніх предметів. Накопичені нафтопродукти передаються відповідним спеціалізованим організаціям для їх подальшої утилізації [3].

Залежно від якості олій їх піддають відновленню і повторно використовують у первісному призначенні (змащення), або переробляють і використовують не за первісним призначенням (спалюють для отримання тепла, переробляють у паливо) [2, 4, 6, 8].

З метою мінімізації часу проведення олив'яно-заправних робіт, зручності їх виконання, контролю за витратою олив'яних матеріалів, дотримання норм пожежної, санітарної та екологічної безпеки, на ринку представлена широка гама

обладнання відповідного функціонального призначення, здатного задовольнити запити власників і фахівців СТО [1, 2, 4, 6, 8].

На рис. 3.1 наведено класифікацію обладнання для видалення відпрацьованих олив із картера двигунів за принципом дії та розміщення.

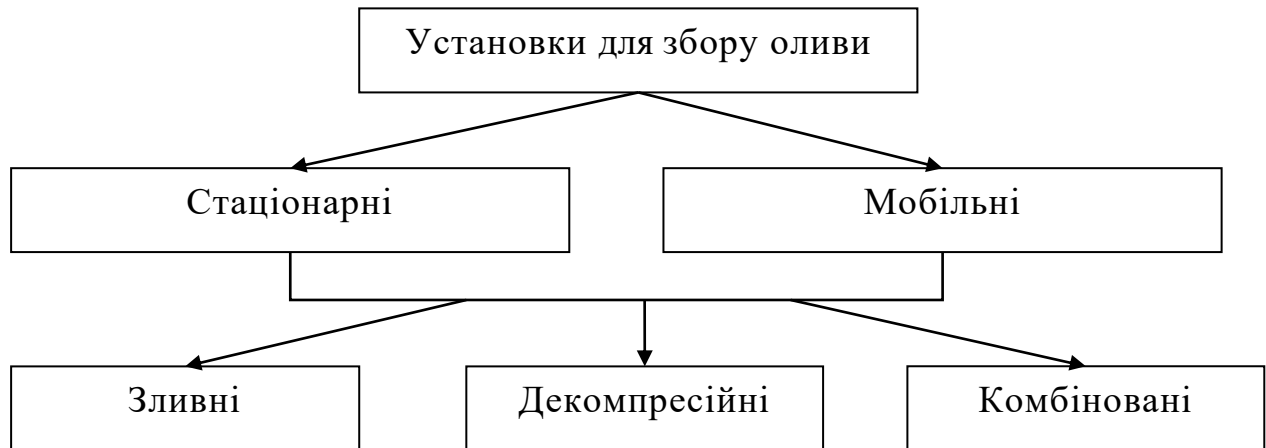

Рис. 3.1. Класифікація установок для збору олив

Розглянемо обладнання для видалення відпрацьованих олив за принципом дії [2, 4, 6, 8]:

1. Зливні – олива видаляється методом самопливу під дією сили тяжіння через зливний отвір в агрегаті автомобіля;

1. Декомпресійні – олива видаляють методом відкачування з агрегату автомобіля в резервуар установки, тиск у якій нижчий за атмосферний;

2. Комбіновані – олива може видалятися як методом відкачування (декомпресії), так і самопливом (методом зливу) залежно від ситуації.

Перераховані вище установки бувають переносними, підкатними (пересувними) або станіонарними. Слід звернути увагу на спосіб видалення олив з резервуара установки після його максимального заповнення в резервуар для зберігання і подальшої утилізації. Розвантаження олив за об'ємів, менших за 25-10⁻³ м³ літрів, ведеться вручну, за більших об'ємів - пневматично, шляхом створення надлишкового тиску [2, 4, 6, 8].

3.2 Розрахунок конструкції для збору масла

Розрахунок місткості бака.

Оптимальну місткість бака установки визначимо з умови наповнення протягом одного робочого дня за формулою:

$$V_y = V_{CP} \cdot n_{CP} \cdot \phi, \quad (3.1)$$

де V_{CP} – середнє значення об'єму місткості системи змащення двигуна, за результатами спостережень приймаємо $V_{CP} = 4,2 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$

n_{CP} – середнє число заїздів протягом одного дня, за результатами спостережень приймаємо $n_{CP} = 27$ од.;

ϕ – коефіцієнт нерівномірності заїзду.

$$V_y = 4,2 \cdot 10^{-3} \cdot 27 \cdot 1,5 = 0,17 \text{ м}^3$$

Розрахунок вакуумного насоса.

Для підбору відповідного за параметрами насоса необхідно розрахувати необхідну продуктивність і створюване розрядження. За рівнянням Бернуллі запишемо [4]:

$$H_B + h_{n.n.} + h_{conp.} = \frac{P_a}{\rho \cdot g} - \frac{P_1}{\rho \cdot g} - \frac{v^2}{2 \cdot g}, \quad (3.2)$$

де H_B – геометрична висота всмоктування, прийmemo з урахуванням максимальної висоти підйому всмоктувального трубопроводу, $H_B = 1,5$ м;

$h_{n.n.}$ – гідравлічні втрати напору на всмоктування, м [4];

$h_{conp.}$ – втрати напору на місцеві опори;

P_a – атмосферний тиск, $P_a = 10^5$ Па;

ρ – густина всмоктувальної рідини, прийmemo такою, що дорівнює густині масла, $\rho = 900$ кг/м³;

g – прискорення вільного падіння, $g = 9,81$ м/с² ;

P_1 – тиск на всмоктувальному трубопроводі. Па;

v^2 – швидкість потоку рідини, м/с.

Виразимо з рівняння (3.1) значення тиску на всмоктувальному трубопроводі

$$P_1 = P_a - \frac{v_1^2 \cdot P}{2} - (H_b + h_{н.н.} + h_{comp}) \cdot p \cdot g, \quad (3.3)$$

За наявності двох всмоктувальних ліній, втрати зростуть, тоді формула (3.3) набуде вигляду:

$$P_1 = P_a - \frac{v_1^2 \cdot P}{2} - (H_b + (h_{н.н.} + h_{comp}) \cdot n) \cdot p \cdot g, \quad (3.4)$$

де n - число всмоктувальних ліній, приймаємо $n = 2$ од.

Використовуючи вираз (3.2) можна визначити необхідний тиск на всмоктувальній лінії.

Швидкість потоку рідини визначимо за формулою [4]:

$$v_1 = \frac{Q_1}{S_1}, \quad (3.5)$$

де Q_1 - подача, швидкість, з якою буде відкачуватися рідина, m^3 / c ;

S_1 - площа перерізу трубки, m^2 . Подачу визначимо за формулою [40]

$$Q_1 = \frac{V_{cp}}{t_{ec}}, \quad (3.6)$$

де t_{ec} - час всмоктування, задамося $t_{ec} = 60$ с.

$$Q_1 = \frac{4.2 \cdot 10^{-3}}{60} = 7 \cdot 10^{-5} m^3 / c$$

Визнач площу перерізу трубки за формулою [4]:

$$S_1 = \pi \cdot r^2 \quad (3.7)$$

де r - радіус всмоктувальної трубки, прийmemo залежно від діаметра отвору для щупа в картері двигуна, $r = 4 \cdot 10^{-3}$ м.

$$S_1 = 3,14 \cdot (4 \cdot 10^{-3})^2 = 5 \cdot 10^{-5} m^2.$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.5):

$$V_1 = \frac{7 \cdot 10^{-5}}{5 \cdot 10^{-5}} = 1.4 \text{ м/с}$$

Гідравлічні втрати тиску визначимо за формулою [4, 6, 7, 9, 11]:

$$h_{n.n.} = \frac{\lambda \cdot L \cdot v_1^2}{d_1 \cdot 2 \cdot g}, \quad (3.8)$$

де L – довжина трубопроводу, приймаємо $L = 5$ м;

d_1 – діаметр всмоктувального трубопроводу, визначимо за формулою [4, 5]

$$d_1 = 2 \cdot r_1, \quad (3.9)$$

$$d_1 = 2 \cdot 4 \cdot 10^{-3} = 8 \cdot 10^{-3},$$

λ – коефіцієнт гідравлічного тертя, визначається залежно від числа Рейнольдса.

Число Рейнольдса визначимо за формулою [2, 3, 5, 6, 7, 8]

$$\text{Re} = \frac{v_1 \cdot d_1}{\nu}, \quad (3.10)$$

де ν – кінематична в'язкість рідини, для оливи за температури 363 К прийmemo $\nu = 12 \cdot 10^{-6} \text{ м}^2/\text{с}$ [2, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15].

$$\text{Re} = \frac{1.4 \cdot 8 \cdot 10^{-3}}{12 \cdot 10^{-6}} = 928.87$$

За числа Рейнольдса $\text{Re} < 2300$ ($928.87 < 2300$) ламінарний режим течії рідини, у цьому випадку коефіцієнт гідравлічного тертя розраховується за формулою [4, 8, 9, 11, 12, 13]:

$$\lambda = \frac{64}{\text{Re}}, \quad (3.11)$$

$$\lambda = \frac{64}{928.87} = 0.07$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.8):

$$h_{n.n.} = \frac{0.07 \cdot 5 \cdot 1.4^2}{8 \cdot 10^{-3} \cdot 2 \cdot 9.81} = 4.27 \text{ м}$$

Втрати тиску на місцеві опори визначимо за формулою:

$$h_{coop} = \frac{\sum \zeta \cdot v_1^2}{2 \cdot g}, \quad (3.12)$$

$\sum \zeta$ – сума коефіцієнтів місцевих опорів у всмоктувальній лінії, визначається за формулою [4, 5, 7, 8, 9]:

$$\sum \zeta = \zeta_{кол} \cdot n_{кол} + \zeta_{нас} \cdot n_{нас} + \zeta_{кл} \cdot n_{кл}, \quad (3.13)$$

де $n_{кол}$, $n_{нас}$, $n_{кл}$ – число відповідно колін, насадок і клапанів в установці, приймаємо, $n_{кол} = 2$, $n_{нас} = 1$, $n_{кл} = 1$;

ζ – коефіцієнти опору, відповідно, коліна, насадка і клапана, приймаємо, $\zeta_{кол} = 1,5$, $\zeta_{нас} = 0,1$, $\zeta_{кл} = 1,7$ [1, 5, 8, 9]:

$$\sum \zeta = 1,5 \cdot 2 + 0,1 \cdot 1 + 1,7 \cdot 1 = 4,8,$$

$$h_{comp} = \frac{4,8 \cdot 1,4^2}{2 \cdot 9,81} = 0,47$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.3)

$$P_1 = 10^5 - \frac{1,4^2 \cdot 900}{2} - (1,5 + (4,27 + 4,8) \cdot 2) \cdot 900 \cdot 9,81 = 2,18 \cdot 10^3 \text{ Па}$$

Визначимо необхідну продуктивність вакуумного насоса, з умови створення розрахованого розрядження і відповідно початку готовності роботи протягом $t_{гот} = 120$ сек. за формулою [4, 5, 7, 9, 11].

$$Q_n = \frac{V_y}{t_{гот}} \cdot 60 \cdot \ln \frac{P_a}{P_1}, \quad (3.14)$$

$$Q_n = \frac{0,17}{1} \cdot 60 \cdot \ln \frac{10^5}{2,18 \cdot 10^3} = 17,51 \text{ м}^3/\text{год}$$

За розрахованими значеннями необхідної продуктивності і створюваного розрядження підберемо вакуумний двигун за каталогом [4, 11]. Найбільш підходящим за продуктивністю і створюваним розрядженням підходить пластинчато-роторний насос із вмонтованим електродвигуном -VP серії EM20.

Його основні характеристики наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Характеристики пластинчато-роторного насоса PVP EM20

Характеристики	Параметри
1	2
Продуктивність, м ³ /год	18
Кінцевий вакуум, кПа	2
Потужність електродвигуна, кВт	0,55
Габарити, мм	298×221×190
Маса, кг	17

Розрахунок трубопроводів.

Для всмоктувального трубопроводу використовуватимуть вакуумні гумові трубки [1, 2, 7, 9, 12]. Параметри використовуваної трубки: внутрішній діаметр 8 мм, зовнішній діаметр 12 мм, граничне розрядження повітря до 10⁴ Па.

Визначимо діаметр зливного трубопроводу.

Діаметр зливного трубопроводу визначається шляхом добору за формулою, (тиск у баку установки і накопичувальному резервуарі рівні) [4, 7].

$$h_0 + h = \frac{Q^2}{2 \cdot g \cdot \omega_{mp}^2} \cdot \left(\alpha_1 + \lambda \cdot \frac{l_{mp} + h}{d} + \sum \zeta \right), \quad (3.15)$$

де h_0 – висота стовпа рідини в установці, $h_0 = 0,8$ м;

h – висота між вихідним отвором бака і вхідним отвором накопичувального резервуара, приймаємо $h = 0,8$ м (бак має бути встановлений на висоті 0,2 м від рівня підлоги):

Q – витрата рідини, м³/с;

ω_{mp} – площа перерізу труби, $\omega_{mp}^2 = 1,9 \cdot 10^{-6}$ м²;

α_1 – коефіцієнт витрати рідини, приймаємо $\alpha_1 = 1,1$ [4, 7];

l_{mp} – довжина трубопроводу, приймаємо $l_{mp} = 8$ м;

d – внутрішній діаметр трубопроводу, приймаємо $d = 7 \dots 10^{-3}$ м.

Визначимо значення коефіцієнта гідравлічного тертя. Для цього на початку необхідно визначити число Рейнольдса. Значення кінематичної

в'язкості, для олії при температурі 291 К приймемо $\nu = 450 \cdot 10^{-6} \text{ м}^2/\text{с}$. Приймемо значенням швидкості потоку рідини, $v_i = 0,16 \text{ м/с}$.

Виконаємо розрахунок за формулою (3.10):

$$\text{Re} = \frac{0,16 \cdot 7 \cdot 10^{-3}}{450 \cdot 10^{-6}} = 24,44$$

За числа Рейнольдса $\text{Re} < 2300$ ($24,44 < 2300$) ламінарний режим течії рідини, у цьому разі виконаємо розрахунок за формулою (3.11):

$$\lambda = \frac{64}{24,44} = 2,62$$

Визначимо суму коефіцієнтів місцевих опорів за числа колін $n_{\text{кол}} = 3$, коефіцієнта опору коліна $\zeta_{\text{кол}} = 0,6$ за формулою (3.13) [4, 5, 7, 9].

$$\sum \zeta = 3 \cdot 0,6 = 1,8.$$

Виразимо Q з виразу (3.15):

$$Q = \sqrt{\frac{(h_0 + h) \cdot 2 \cdot g \cdot \omega_{mp}^2}{\alpha_1 + \lambda \cdot \frac{l_{mp} + h}{d} + \sum \zeta}}, \quad (3.16)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.16):

$$Q = \sqrt{\frac{(0,8 + 0,8) \cdot 2 \cdot 9,81 \cdot (1,9 \cdot 10^{-6})^2}{1,1 + 2,62 \cdot \frac{8 + 0,8}{7 \cdot 10^{-3}} + 1,8}} = 6 \cdot 10^{-4} \text{ м}^3/\text{с}$$

Визначимо час спорожнення бака. Для цього перетворимо вираз (3.6):

$$t_{on} = \frac{V_{cp}}{Q}, \quad (3.17)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.17):

$$t_{on} = \frac{0,17}{6 \cdot 10^{-4}} = 283,3 \text{ с}$$

Для зливного трубопроводу будемо використовувати сталеву трубу внутрішнім діаметром 70 мм, що забезпечить час зливу 283,3 с, або 4,7. Накопичувальний резервуар необхідно заглибити на 0,6 м.

Розрахунок параметрів бака.

Товщину стінки гладкої циліндричної обичайки, навантаженої зовнішнім тиском, вибирають більшою з двох значень, розрахованих за формулами [4, 6, 7].

$$S > 10^{-2} \cdot K_2 \cdot D + c, \quad (3.18)$$

$$S \geq \frac{1.1 \cdot P \cdot D}{2 \cdot [\sigma]} + c, \quad (3.19)$$

де K_2 – коефіцієнт стійкості в межах пружності;

D – зовнішній діаметр бака, приймаємо зі стандартного ряду, $D = 0,53$ м [4, 7, 9];

c – надбавка до розрахункової величини товщини стінки, що залежить від корозії, оскільки бак зсередини омивається олівам, нехтуємо;

P – зовнішній (надлишковий тиск), приймаємо рівним атмосферному, $P = 10^5$ Па;

$[\sigma]$ – допустима напруга, для сталі 45 за температури 373 К приймаємо $[\sigma] = 134 \cdot 10^6$ Па.

Коефіцієнт K_2 визначається залежно від коефіцієнтів K_1 і K_3 за номограмою [42].

Значення коефіцієнтів K_1 і K_3 визначимо за формулами [42].

$$K_1 = \frac{L}{D}, \quad (3.20)$$

$$K_3 = \frac{n_y \cdot P}{2.4 \cdot 10^{-6} \cdot E}, \quad (3.21)$$

де L – довжина бака, приймаємо $L = 0,8$ м;

n_y – запас стійкості, приймаємо $n_y = 2,4$ [4, 12];

E – модуль поздовжньої пружності, приймаємо для сталі 45 $E = 2 \times 10^{11}$ Па.

Виконаємо розрахунок за формулами (3.20 - 3.21)

$$K_1 = \frac{800}{530} = 1,51$$

$$K_3 = \frac{2,4 \cdot 10^5}{2,4 \cdot 10^{-6} \cdot 1,91 \cdot 10^{11}} = 0,52$$

При значеннях коефіцієнтів $K_1 = 1,51$ і $K_3 = 0,52$, значення коефіцієнта $K_2 = 0,2$.

Виконаємо розрахунок за формулами (3.18 - 3.19)

$$S \geq 10^{-2} \cdot 0,2 \cdot 530 = 1,06 \text{ мм}$$

$$S \geq \frac{1,1 \cdot 10^5 \cdot 0,53}{2 \cdot 134 \cdot 10 \cdot 6} = 3 \cdot 10^5 \text{ мм}$$

Товщину стінки приймаємо рівною 2 мм.

Товщину стінки днища, навантажену зовнішнім тиском, приймають такою, що дорівнює більшому з двох значень, розрахованих за формулами [4, 12]:

$$S \geq \frac{K_3 \cdot R}{510} \sqrt{\frac{n_y \cdot P}{10^{-6} \cdot E}}, \quad (3.22)$$

$$S \geq \frac{P \cdot R}{2 \cdot \varphi \cdot [\sigma] - 0,5 \cdot P}, \quad (3.23)$$

де K_3 – коефіцієнт, що залежить від форми днища, для еліптичних приймаємо $K_3 = 0,9$;

R – радіус кривизни у вершині днища, приймаємо $R = D$, з висотою $H = 0,25 \cdot D$;

φ – коефіцієнт заготовки, для виготовлених із цілої заготовки приймають $\varphi = 1$,

$$S \geq \frac{0,9 \cdot 0,53}{510} \sqrt{\frac{2,4 \cdot 10^5}{10^{-6} \cdot 1,91 \cdot 10^{11}}} = 0,0016 \text{ м}$$

$$S \geq \frac{10^5 \cdot 0,53}{2 \cdot 1 \cdot 134 \cdot 10^6 - 0,5 \cdot 10^5} = 0,0002 \text{ м}$$

Товщину стінки днища приймаємо рівною 2 мм.

Розрахунок рами.

Проектована установка є стаціонарною. Елементи конструкції (бак і вакуумний насос) кріпляться на рамі. Рама являє собою зварену конструкцію прямокутної форми, виконану з куточків. Розміри рами становлять: довжина 700 мм, ширина 700 мм, висота 1100 мм.

Визначимо розподілене навантаження за формулою [4, 13].

$$q = \sqrt{\frac{m_{np} \cdot g}{l}}, \quad (3.24)$$

де m_{np} – маса, що припадає на раму, включає масу насоса і заповненого оливам бака, $m_{np} = 192$ кг;

l – довжина рами, приймаємо $l = 0,7$ м.

$$q = \sqrt{\frac{192 \cdot 9.81}{0.7}} = 51.87 \text{ кН / м}$$

Побудуємо епюри поперечних сил і моментів. Побудовані епюри наведено на рисунку 3.2.

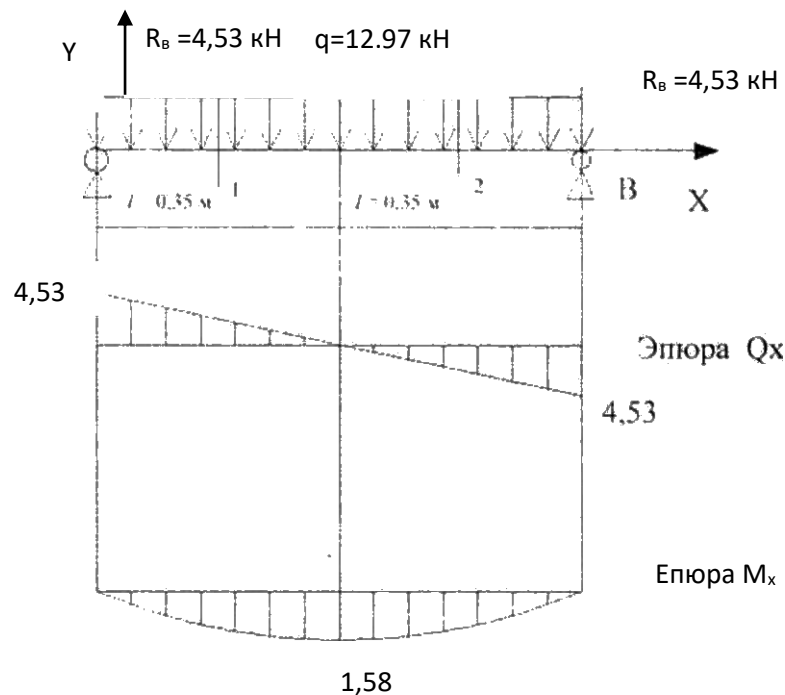

Рис. 3.2. Епюри поперечних сил і моментів, що діють на раму.

Визначимо реакції опор у точках А і В.

Перше рівняння статистики визначається за формулою [4, 5].

$$\sum F_y = R_a - q \cdot l + R_b \quad (3.25)$$

Визначимо суму моментів відносно точки "А" за формулою [45].

$$\sum M_a = -q \cdot l \cdot \frac{1}{2} + R_b \cdot l, \quad (3.26)$$

Виразимо R_b з виразу (3.26):

$$R_B = \frac{q \cdot l}{2}, \quad (3.27)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.27):

$$R_b = \frac{25.93 \cdot 0.35}{2} = 4.53 \text{ кН}$$

Виразимо R_A з виразу (3.25):

$$R_A = q \cdot l - R_B \quad (3.28)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.28):

$$R_A = 25,9 - 0,35 - 4,54 = 4,53 \text{ кН.}$$

Виконаємо перевірку, визначивши суму моментів відносно точки "В" за формулою:

$$\begin{aligned} \sum M_B &= q \cdot 0.7 \cdot \left(\frac{0.35 + 0.35}{2} \right) - R_A \cdot 0.7, \quad (3.29) \\ -12.97 \cdot 0.7 \cdot \frac{0.35 + 0.35}{2} + 4.53 \cdot 0.7 &= 0 \end{aligned}$$

Сума моментів дорівнює нулю, отже, розрахунок виконано правильно. Для побудови епюр Q і M скористаємося методом перерізів [45]. Розглянемо переріз 1-1 (рисунок 3.13). Перше рівняння статистики визначається за формулою [4,5]

$$\sum F_y = R_A - Q = 0 \quad (3.30)$$

Виразимо Q з виразу (3.30)

$$Q = R_A .$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.31)

$$Q = 4,53 \text{ кН.}$$

Сума моментів відносно точки "О" визначається за формулою:

$$\sum M_0 = -R_A \cdot z + M_x = 0 \quad (3.32)$$

Виразимо M_x з виразу (3.32)

$$M_x = R_A \cdot z \quad (3.33)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.33);

при $z=0$

$$M_x . = 4,53 \cdot 0 = 0:$$

при $z=0,35$

$$M_x = 4,53 - 0,35 = 1,58 \text{ кН-м.}$$

Розглянемо перетин 2-2 (рисунок 3.13).

Перше рівняння статистики визначається за формулою: [4,5]

$$\sum F_y = R_B - q \cdot (z - 0,35) - Q = 0 \quad (3.33)$$

Виразимо Q з виразу (3.33)

$$Q = R_B - q \cdot (z - 0,35) \quad (3.34)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.34)

при $z = 0,35$

$$Q = 4,53 - 25,9 - (0,35 - 0,35) = 4,53 \text{ кН;}$$

при $z = 0,7$

$$Q = 4,53 - 25,9 - (0,7 - 0,35) = -4,53 \text{ кН.}$$

Сума моментів відносно точки "О" визначається за формулою:

$$\sum M_0 = -R_B \cdot z + M_x + q \cdot \frac{(z - 0,35)^2}{2} = 0 \quad (3.35)$$

Виразимо M_x з виразу (3.35)

$$M_x = R_B \cdot z - q \cdot \frac{(z - 0,35)^2}{2} \quad (3.36)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.36)

при $z = 0,35$

$$M_x = 4,53 \cdot 0,35 - 25,9 \cdot \frac{(0,35 - 0,35)^2}{2} = 1,58 \text{ кН} \cdot \text{м}$$

при $z = 0,7$

$$M_x = 4,53 \cdot 0,35 - 25,9 \cdot \frac{(0,7 - 0,35)^2}{2} = -1,58 \text{ кН} \cdot \text{м}$$

Визначимо максимальний згинальний момент за формулою [45].

$$M_{\max} = M_x + \frac{1}{8} \cdot q \cdot l^2 \quad (3.37)$$

$$M_{\max} = 1,58 + \frac{1}{8} \cdot 25,9 \cdot 0,35^2 = 1,98 \text{ кН} \cdot \text{м}$$

Для визначення профілю елемента скористаємося умовою міцності під час вигину [4, 5].

$$\sigma_{\max} = \frac{M_{\max}}{W} \leq \sigma_{\text{дон}} \quad (3.38)$$

де σ_{\max} – максимальне напруження перерізу, МПа;

W – осьовий момент опору, м³;

$\sigma_{\text{дон}}$ – допустиме напруження, для сталі 45 $\sigma_{\text{дон}} = 160$ МПа. З виразу (3.34)

виразимо мінімальний осьовий момент опору:

$$W = \frac{M_{\max}}{\sigma_{\text{дон}}} \quad (3.39)$$

Виконаємо розрахунок за формулою (3.39):

$$W = \frac{1.98 \cdot 10^3}{160 \cdot 10^6} = 1.2 \cdot 10^{-5} \text{ м}^3$$

За результатами розрахунків, використовуючи ДСТУ, обираємо матеріал рами – холодногнутий профіль квадратного перетину. Параметри профілю: ширина профілю 40 мм, товщина стінки 2 мм, $W = 3,47 \cdot 10^{-6} \text{ м}^3$, $I = 6,94 \cdot 10^{-6} \text{ м}^4$, маса 1 м профілю 2,31 кг. [4, 14]

Опори рами виконані з металевого куточка. Навантаження на одну опору рами визначимо за формулою [45].

$$Q = \frac{G_a \cdot K_p}{n} \quad (3.40)$$

де G_a - навантаження на раму, приймаємо $G_a = 1920$ Н;

K_p - коефіцієнт нерівномірності розподілу сили ваги по стійках, приймаємо $K_p = 1,1$;

n - число опор рами.

$$Q = \frac{1920 \cdot 1.1}{4} = 1920 \text{ Н}$$

Критичну силу для стиснутого стрижня визначимо за формулою [4, 5]:

$$P_{\text{кр}} = \frac{\pi^2 \cdot E \cdot J \cdot g}{(\mu \cdot l)^2} \quad (3.41)$$

де J – геометричний фактор жорсткості, м⁴;

μ – коефіцієнт приведення довжини, приймаємо $\mu = 0,7$;

l – довжина навантажуваного елемента (опори), приймаємо $l = 0,2$ м.

Для виготовлення опор рами візьмемо прямокутний профіль. Тоді геометричний фактор жорсткості визначимо за формулою [4, 5].

$$J = \frac{2}{3} \sum \delta_i^3 \cdot S_i \quad (3.42)$$

δ_i^3 – товщина i -ї ділянки елемента, для куточка перетин стійки має однакову товщину зліпок, приймаємо $\delta_i^3 = 0,002$ м;

S – довжина i -ї ділянки елемента, приймаємо $S_i = 0,04$ м.

Виконаємо розрахунок за формулами (3.42 - 3.41)

$$J = \frac{2}{3} \cdot 0.002^3 \cdot 0.04 = 2.1 \cdot 10^{-10} \text{ м}^4$$

$$P_{кр} = \frac{3,14^2 \cdot 1,91 \cdot 10^{11} \cdot 2,1 \cdot 10^{-10} \cdot 9,81}{(0,7 \cdot 0,2)^2} = 201,1 \text{ кН}$$

Критичне навантаження на вісь перевищує чинне $201100 > 528$ умова виконується, параметри стійки обрано правильно.

Для виготовлення опори рами використовується прямокутний профіль зі сталі 45, з товщиною стінок 2 мм і шириною профілю 40 мм [4].

Визначення параметрів резервуара для зберігання масла.

Накопичене відпрацьоване олива в установці зливається в накопичувальний резервуар. Резервуари для нафтопродуктів бувають неземного і підземного розташування. Найоптимальнішим вважається підземне зберігання. Підземні склади займають меншу площу, менш вогнебезпечні, дешевші в експлуатації, до того ж нафтопродукти в підземні резервуари зливаються в основному самопливом. Найголовніша перевага підземних резервуарів полягає в тому, що в них втрати від випаровування і пов'язане з цим погіршення якості нафтопродуктів є найменшими, у зв'язку з тим, що перепад температур у підземних сховищах, як правило, незначний. Підземні резервуари укладають у ґрунт на різну глибину залежно від того, яку мету переслідує поглиблення.

Визначимо місткість резервуара за формулою

$$V_{рез} = \frac{k \cdot V_{cp}}{n_0} \quad (3.43)$$

де n_0 – число спорожнень на рік, приймаємо рівним кількості спорожнень на мережі, $n_0 = 4$ од.

$$V_{рез} = \frac{9589 \cdot 4,2 \cdot 10^{-3}}{4} = 10,06 м^3$$

Відповідно до вимог ДСТУ вибираємо резервуар Р-10. Характеристики резервуара наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Характеристики резервуара Р-10

Характеристика	Параметр
Місткість, м ³	10
Розміри, мм	2228×2838
Маса, кг	1100

У розділі конструкторська частина був проведений аналіз наявних конструкцій для збору відпрацьованих олив. При цьому було виявлено основні переваги та недоліки наявних конструкцій. За результатами аналізу запропоновано установку для збору олив. Далі було проведено розрахунки основних вузлів і елементів конструкції установки.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дипломного проекту було розроблено станцію технічного обслуговування з пристосуванням для збору відпрацьованої оливи. Виконані дослідження та аналіз показали, що запропонована конструкція є ефективною та економічно доцільною. Проведено огляд існуючих технологій та обладнання для збору і утилізації відпрацьованої оливи. Визначено основні проблеми та недоліки існуючих методів, що стали основою для розробки нових рішень.

Враховуючи результати аналізу, розроблено технічні вимоги до нового пристосування, що включають підвищення ефективності збору, зменшення втрат оливи та забезпечення екологічної безпеки.

Розроблено конструкторську документацію та створено модель пристосування, яке відповідає встановленим технічним вимогам. Використання сучасних програмних засобів для моделювання дозволило оптимізувати конструкцію та забезпечити її надійність.

Підготовлено рекомендації для впровадження нового пристосування на станціях технічного обслуговування. Вони включають рекомендації щодо організації робочих процесів, підготовки персоналу та забезпечення екологічної безпеки.

Отже, реалізація даного проекту сприятиме підвищенню ефективності та екологічної безпеки станцій технічного обслуговування, зменшенню витрат на утилізацію відпрацьованої оливи та покращенню умов праці персоналу. Проект має значний потенціал для впровадження на практиці та може бути використаний як основа для подальших досліджень та удосконалень у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль В. П. Технічне обслуговування сільськогосподарської техніки. Київ: Аграрна освіта, 2018. 150 с.
2. Литвин О. Г. Основи технічного обслуговування і ремонту автомобілів. Львів: Львівська політехніка, 2019. 200 с.
3. Савченко А. М. Обладнання станцій технічного обслуговування: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2016. 180 с.
4. Федоренко В. В. Організація технічного обслуговування на СТО. Автомобільний транспорт. 2020. № 4. С. 23-28.
5. Шевченко С. О. Технічне обслуговування і ремонт автомобілів. Одеса: ОДАБА, 2019. 130 с.
6. Іваненко М. П. Ремонтні роботи на СТО: теорія і практика. Полтавський університет економіки і торгівлі, 2018. 145 с.
7. Гаврилюк О. М. Організація робіт на станціях технічного обслуговування. Вінниця: ВНАУ, 2017. 160 с.
8. Деркач С. І. Технологія розбирання та збирання вузлів автомобілів. Дніпро: Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, 2018. 120 с.
9. Захарченко І. О. Сучасні методи технічного обслуговування і ремонту автомобілів. Київ: НУХТ, 2019. 110 с.
10. Климов В. В. Модернізація обладнання для технічного обслуговування. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017. 140 с.
11. Литвиненко О. А. Технічне обслуговування транспортних засобів. Суми: Сумський державний університет, 2018. 135 с.
12. Мельник, І. О. Обладнання для станцій технічного обслуговування автомобілів. Київ: НАУ, 2019. 125 с.

13. Пархоменко С. П. Технологія ремонту і технічного обслуговування автомобілів. Львів: Львівський національний аграрний університет, 2020. 150 с.
14. Романов В. П. Станції технічного обслуговування: організація та управління. Київ: КНТЕУ, 2017. 170 с.
15. Семенов О. В. Сучасні технології технічного обслуговування автомобілів. Харків: ХНАДУ, 2019. 140 с.
16. Ткаченко В. М. Технічне обслуговування та ремонт автомобілів. Одеса: ОНАХТ, 2018. 130 с.
17. Удовенко О. І. Технічне обслуговування автомобілів: теорія і практика. Київ: НАУ, 2020. 160 с.
18. Філіппов Д. В. Ремонт автомобілів: сучасні технології. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 150 с.